

Kommunikation erstatter transport

Den digitale revolution i danske forskningsbiblioteker 1980 - 2005

Festskrift til Karl Krarup

Redigeret af Erland Kolding Nielsen, Niels Christian Nielsen & Steen Bille Larsen

Af Mette Stockmarr

Lad mig starte denne anmeldelse med at konstatere, at for mig, der har været med hele vejen og lidt til, har det ind imellem været en ren fornøjelse at læse dette digre værk på 774 sider!

Mette Stockmarr

Tidligere Overbibliotekar v/DNLB

Foto: Rigmor Mydtskov

Festskrifter er sjældent festlige og festskriftet til Karl Krarup er da heller ingen undtagelse fra denne regel. Det er langt, lixtallet er højt, og der er langt mellem de muntre sætninger. Det vil ikke være muligt, uden at denne anmeldelse bliver alt for lang, at omtale enhver af de 37 artikler, festskriftet rummer – det beder jeg både forfatterne og læserne undskyldte på forhånd.

Redaktørerne skriver i deres forord, "*at sigte(t) har været at få så mange sider af it-udviklingen belyst, som muligt.*" Og det må siges at være lykkedes til overmål.

Tre indvendinger må jeg dog indledningsvist komme med:

1. Ordet "revolution" brugt om forskningsbibliotekernes udvikling de seneste 25 år er nok at tage munden for fuld. Revolutionære har vi ikke været. Hvorfor så store ord? Evolution har der været tale om, hvor forskningsbibliotekerne med god økonomisk hjælp og politisk forståelse greb chancen for at forcere en udvikling, der allerede havde været i gang i mange år. Men skidt – det er blot mit naturlige stemmeleje, der ikke kan klare så store ord.
2. "*Sigtet med denne bog er netop at beskrive og dokumentere den it-historiske udvikling, ...*" skriver redaktørerne i pressemeddelelsen ved festskriftets udgivelse. Til dette må siges – og her vil jeg tillade mig at citere fra Jens Thorhages artikel, note 1: "*Det er ikke den fulde historie, der berettes, men et subjektivt udpluk, der lægger vægt på at fortælle en historie, som dog er baseret på kilder.*" Jeg er helt enig med Jens Thorhage. Redaktørerne har nødvendigvis foretaget et subjektivt udpluk af personer og bedt dem fortælle DERES historie, dog baseret på kilder.

3. En af de på disse områder mest vidende personer, nemlig Karl Krarup selv, mangler ifølge sagens natur på forfatterlisten. Det kunne have været herligt at følge hans spidse pen og høre hans version af forskningsbibliotekernes it-historie. Men det kan vi måske få ved en anden lejlighed. Måske skulle DF have bedt Karl Krarup om selv at anmelde dette festskrift?

Når dette er sagt står der stadig tilbage at rose KB og SB for at have foranlediget dette festskrift udgivet.

Bogen er opdelt i fire afsnit: Den Digitale Revolution, Revolutionens Redskaber, Revolutionens Institutioner og Revolutionens Indhold efterfulgt af én række oversigter.

I afsnittet **Den digitale Revolution** giver en række nøglepersoner et overblik over baggrunden for udviklingen på forskningsbibliotekerne og især Erland Kolding Nielsens og Niels Marks artikel er god at læse. De kommer rigtig godt rundt om emnet og har i al væsentlighed efter min vurdering ramt plet med deres beskrivelse.

Ligeledes er Annette Winkel Schwarz artikel en sjov historie om DTVs rolle som l'enfant terrible, og den forandringsproces, der har medført nye opgaver på DTV – på trods af modstand fra alle sider.

Søren Clausen minder os om, at ministeriers og politikeres positive tilgang og markante hjælp var en nødvendig forudsætning for forskningsbibliotekernes succesfulde udvikling.

Revolutionens Redskaber fortæller om de elementer, der skulle være på plads for at udviklingen kunne accelerere og lidt om de barrierer, der skulle forceres for at komme videre.

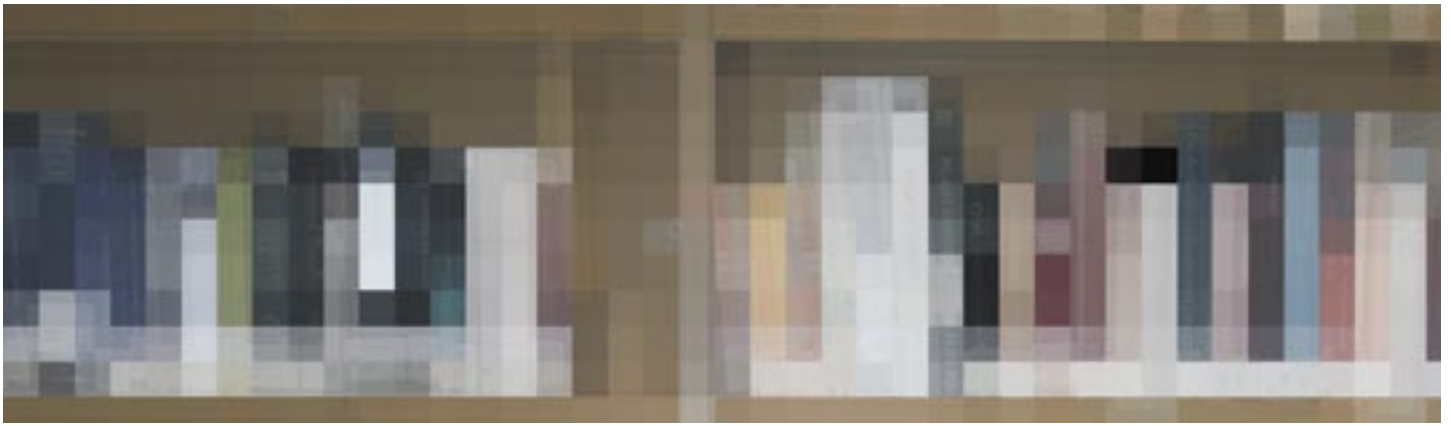
Kirsten Wanecks grundige og meget læseværdige artikel om Den Digitale Nationalbibliografi suppleres herligt af Niels Senius Clausens beskrivelse af stemninger og holdninger hos medarbejdere og arbejdet med at skabe så megen tryghed, som det nu var muligt under den udvikling, som var i gang, og hvor frygten for tabte arbejdspladser blev stimuleret af de mange rapporter, redegørelser og scenarier, der blev kastet i hovedet på os alle.

OPAC'ens historie set fra flere bibliotekers side beskrives, ligesom oprindelsen til DEF og DanBib indgår som væsentlige elementer. Og naturligvis kommer vi ikke uden om Per Mogens Petersen og hans historie om FEK.

Hanne Marie Kværndrup beskriver DEF-projektets forløb 1998 - 2002, og det er stadig imponerende, hvor meget samfundet fik ud af at yde 200 mill. kr. til projektet. Læs selv!

At få DANDOK-basen til at blive til Den Danske Forskningsdatabase beskrives med beskedenhed af Birgit Pedersen uden at komme ind på hendes egen rolle som den drivende kraft bag det hele. Men her ville en "rigtig" historieskriver have sat Birgit i centrum, som den, der efter mange års ihærdigt arbejde kan se frugten af, at forskningsdatabasen endelig ser ud til at være kommet i smult vand.

Kulturnet Danmarks betydning som igangsætter af it-projekter i 1995 - 2004 er allerede gledet i baggrunden, men det er rigtigt set af redaktørerne, at bede Gitte Larsen om at beskrive tiden. Mange – også forskningsbiblioteker – fik det første skub til at komme i gang med digitale projekter for de forholdsvis få resourcer Kulturnet Danmark havde til rådighed.

Internettets udvikling, www og søgemaskiner tager Birte Christensen-Dalsgaard sig af at beskrive, og det gør hun som altid på en meget vidende og saglig måde. H.C. Andersen og Povl Riis citeres, hvem havde nu forventet det i denne bog? Hun ender med at stille spørgsmålet, om der også i fremtiden vil være garanti for, at forskning f.eks. fra eget universitet vil forblive tilgængelig? Godt spørgsmål.

At uddannelse er et helt centralt element for udviklingen og den fortsatte udvikling forekommer banalt, men måske kun fordi Danmarks Biblioteksskole har været i stand til at ændre sig selv og undervisningen i takt med it-udfordringerne. Det tætte samarbejde med forskningsbibliotekerne og lydørheden fra skolens side har gjort, at vi ikke som i andre brancher, har haft underskud på kompetenceområdet. Beskrivelsen viser, at det har kostet mange kræfter.

Revolutionens Institutioner indledes med en åbenhjertig og meget læseværdig artikel af Steen Bille Larsen og Svend Larsen om Det hybride nationalbibliotek – nationalbiblioteks-begrebets udvikling. Den giver et godt indblik i KB's og SB's proces frem mod at komme overens om arbejdsdelingen om bl.a. pligtaflevering og den beskriver KB's udvikling fra "Ingen over og ingen ved siden af KB"-holdning til den i dag fornuftige og til dels pragmatiske rollefordeling mellem KB, SB og DBC. Artiklen kan varmt anbefales!

Jens Thorhauge beskriver Biblioteksstyrelsen fra 1997 og frem med særlig vægt på DEF-projektet, DanBib og bibliotek.dk, og

den nyeste Lov om biblioteksvirksomhed. En illustrativ artikel, som giver et godt indblik i styrelsens mange overvejelser inden de store, tunge opgaver skulle løses.

Mogens Brabrand Jensen beskriver dramaet efter Bibliotekscentralens konkurs i 1991 og forløbet inden dannelsen af DBC. Og hvilket drama! At udarbejdelsen af nationalbibliografi- en og DanBib aftalen med staten var afgørende faktorer for dannelsen af DBC er klart – uden dette var der ikke sikkerhed for en stabil drift. At der stadig er divergerende modsætninger mellem forskningsbibliotekerne og DBC gør Mogens Brabrand ingen hemmelighed ud af i sin omtale af DBCs eneret på DanBib-ydelser; han skriver bl.a. at han finder det "... bemærkelsesværdigt, at der efterfølgende er rejst spørgsmål fra visse forskningsbiblioteker – og sågar også Biblioteksstyrelsen – om udstrækningen af eneretten." Det er rart at vide, at de gode gamle slagsmål kan fortsætte!

Revolutionens Indhold er sidste afsnit i det digre værk. Her beskrives udviklingen af billed databaser, tekst databaser, lyd på nettet, elektroniske tidsskrifter, videnskabelige (kilde)udgivelser, det virtuelle musikbibliotek, web-arkivering, Biblioteksvagten, forskningspubliceringens dilemmaer og Balanced Scorecard på KB.

Umiddelbart kunne man spørge sig selv: Var det bare dét, der kom ud af den revolution? Det er det selvfølgelig ikke. Alt det andet indhold

er bare beskrevet i festskriftets andre afsnit. Men pyt med det, beskrivelserne er med til at danne indtrykket af den mangfoldighed af opgaver, der i dag løses med teknologiens hjælp.

Oversigterne bagest i festskriftet rummer bl.a. "Forskningsbibliotekernes historie de sidste 25 år – en kronologi i synoptiske tabeller."

Jesper Mørch, John T. Lauridsen og Erland Kolding Nielsen har opstillet tabellerne, som giver en ganske kort, men illustrativ beskrivelse af: Den politiske udvikling i hovedtræk, Bibliotekernes historie i hovedtræk, Bibliotekernes personhistorie og Bibliotekerne it-historie. Det er klart, at man på 32 sider ikke kan få meget af historien med, men de korte "snapse" fra de enkelte år giver et ganske godt billede. En prisværdig oversigt.

Da jeg blev bedt om at anmelde dette festskrift var jeg tøvende med at sige ja til opgaven: 774 sider om it-udviklingen! Og bogen er så tung, at man ikke engang kan ligge i sengen og læse i den!

Men bogen overrasker positivt og KB og SB skal have tak for, at de har sikret at nogle af historierne er blevet skrevet.

Kommunikation erstatter transport : den digitale revolution i danske forskningsbiblioteker 1980 – 2005 : festskrift til Karl Krarup. - Kbh. : Museum Tusulanums Forlag, 2005.

Selv om det kan forekomme uovervindeligt at tage hul på det 774 sider lange festskrift, så gør det alligevel. Det er indimellem meget festligt og Karl Krarup kan være stolt af det!